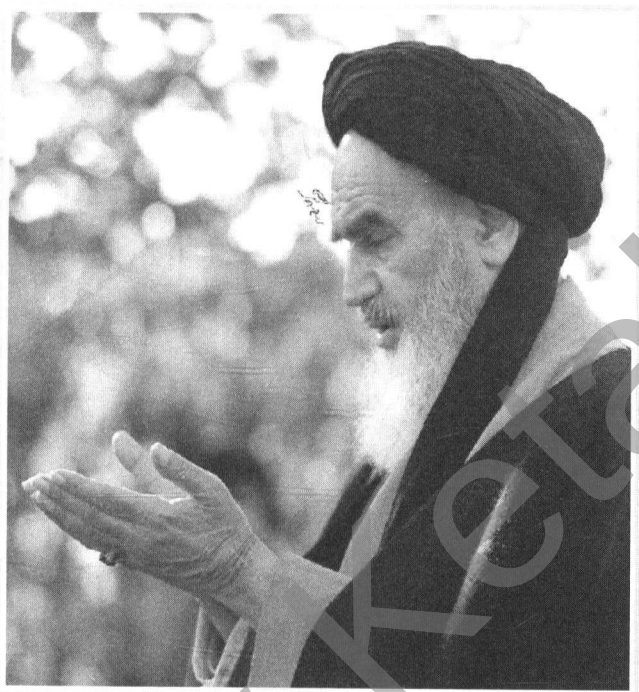

الحمد لله

کاملترین شرح الهدایة فی النحو (جلد اول)
سید حسین ایرانی

❁ اگر در حوزه‌ها به وظایف خود عمل نکنید و در صدد تهذیب خود نباشید و فقط دنبال فرا گرفتن چند اصطلاح بوده مسائل اصولی و فقهی را درست کنید، در آتیه خدای نخواستہ برای اسلام و جامعه اسلامی مضر خواهید بود؛ ممکن است، العیاذ باللہ، موجب انحراف و گمراهی مردم شوید.

«جهاد اکبر، صفحه ۱۳»

کامل ترین شرح الهدایة فی النحو

جلد اول

سید حسین ایرانی

سرشناسه : ایرانی، سیدحسین، ۱۳۶۱ -

عنوان قرارداد: الهدایه فی النحو. فارسی. شرح

عنوان و نام پدیدآور : کاملترین شرح الهدایه فی النحو / سیدحسین ایرانی.

مشخصات نشر : قم : انتشارات دارالعلم، ۱۳۹۸.

مشخصات ظاهری : ۲ ج.

شابک : دوره: 5-510-204-964-978 ج. ۱: 9-509-204-964-978 ج. ۲: 2-511-204-964-978

وضعیت فهرست نویسی : فیا

یادداشت : این کتاب شرحی است بر کتاب "الهدایه فی النحو" که به افراد مختلف از جمله ابوحیان نحوی منسوب است

یادداشت : کتاب حاضر با عنوان "کاملترین شرح هدایه" توسط کتاب شفا در سال ۱۳۹۲ منتشر شده است.

عنوان دیگر : کاملترین شرح هدایه.

موضوع : الهدایه فی النحو -- نقد و تفسیر

موضوع : زبان عربی -- نحو

موضوع : Arabic language -- Syntax

شناسه افزوده : ابوحیان، محمد بن یوسف، ۶۵۴ - ۷۴۵ق.

رده بندی کنگره : ۶۱۵۱P۱

رده بندی دیویی : ۷۵/۴۹۲

شماره کتابشناسی ملی : ۶۰۱۱۳۸۵

کاملترین شرح هدایه (جلد اول)

نویسنده: سیدحسین ایرانی

ناشر: دارالعلم

چاپ: احسان-قم

نوبت چاپ: اول ناشر

شمارگان: ۵۰۰ نسخه

قیمت: ۳۵۰۰۰ تومان

مراکز پخش

قم

• انتشارات دارالعلم- خیابان معلم - روبه روی میدان روح الله - نبش کوچه ۱۹ - پلاک ۱۰ - تلفن ۳۷۷۴۴۳۹۸ - ۰۲۵

تهران

• انتشارات دارالعلم- خیابان انقلاب- خیابان ۱۲ فروردین- مجتمع ناشران - طبقه همکف پلاک ۱۶/۱۸ - تلفن ۶۶۹۵۵۴۰۵ - ۰۲۱

مشهد

• انتشارات کتاب شفاء - چهارراه شهدا- خیابان آیت الله بهجت - بهجت ۲ - مجتمع گنجینه کتاب- طبقه پایین

تلفن همراه ۰۹۱۵۳۰۱۳۷۰۸ - تلفن ۰۵۱۱-۳۳۲۲۰۱۴۳

فهرست مطالب

درس ۲۲: مستثنی ۲۴۷	مقدمه ۷
درس ۲۳: اسم و خبر نواسخ ۲۶۳	درس ۱: علم نحو، کلمه و اقسام آن ۱۰
درس ۲۴: ادامه بحث «لا»ی نفی جنس ۲۷۱	درس ۲: اسم و فعل و علامت های آن دو ۱۶
درس ۲۵: مضاف الیه ۲۷۹	درس ۳: حرف، کلام و اقسام آن ۲۶
درس ۲۶: حکم مضاف به «یاء» متکلم ۲۹۳	درس ۴: اسم معرب ۳۸
درس ۲۷: توابع ۲۹۷	درس ۵: انواع اعراب اسم ۴۴
درس ۲۸: عطف به حروف ۳۱۵	درس ۶: ادامه انواع اعراب اسم ۵۱
درس ۲۹: تأکید ۳۲۲	درس ۷: اسم منصرف و غیر منصرف ۵۹
درس ۳۰: بدل، عطف بیان ۳۳۲	درس ۸: ادامه اسباب منع صرف ۶۸
	درس ۹: ادامه اسباب منع صرف ۷۴
	درس ۱۰: فاعل ۸۰
	درس ۱۱: رتبه فاعل و مفعول، نائب فاعل ۸۹
	درس ۱۲: مبتدا و خبر ۱۰۲
	درس ۱۳: اقسام خبر ۱۱۳
	درس ۱۴: اسم و خبر نواسخ ۱۲۵
	درس ۱۵: مفعول مطلق ۱۳۵
	درس ۱۶: مفعول به ۱۴۷
	درس ۱۷: اشتغال، منادی ۱۶۲
	درس ۱۸: ترخیم منادی، ندبه، مفعول فیه ۱۸۵
	درس ۱۹: مفعول له، مفعول معه ۲۰۲
	درس ۲۰: حال ۲۱۳
	درس ۲۱: احکام حال، تمییز ۲۲۱

مقدمه

بسم الله الرحمن الرحيم

فهم زبان قرآن و روایات می‌طلبد که با زبان و ادبیات عرب آشنا شویم، که نخستین مرحله‌ی آن آشنایی با علم نحو و صرف است چرا که سیر مقدماتی ادبیات عرب با این دو علم شروع می‌شود.

مهمترین مرحله یادگیری، نخستین گام آن است لذا چنانچه بتوان این مرحله را درست و به شیوه صحیح و متقن، آموزش داد، مراحل دیگر آن آسان و دانش پژوه در مسیر اصلی خود قرار می‌گیرد.

آموزش نحوه از این قاعده مستثنی نیست و چنانچه شیوه‌ی تدریس آن با نگاه جامعی باشد که هدف اصلی تعلیم را تأمین نماید، دانش پژوه در طی دوران تحصیل به مشکل ارزیابی متون عربی و آیات و روایات بر نمی‌خورد و این‌گونه نمی‌شود که بعد از ۳ سال تحصیل ادبیات عرب، پیدا کردن فاعل و مفعول و حال و مفعول مطلق برای وی پیچیده و مبهم و جزء سخت‌ترین امور باشد.

این مشکل جدی از آنجا نشأت می‌گیرد که برخی اساتید با نگاهی جامع و کلان بدین نکته نپرداخته و علاوه بر آن، خود در درک مفهومی نحو دچار مشکل هستند و وقتی استاد مشکل داشت، انتقال مطلب به دانش پژوه نیز سخت می‌نماید.

علاوه بر این، مشکل عمده‌ی دیگر انتقال مطالب به صورت تئوری است و کاربردی کردن نحو در غالب کلاس‌های درسی صورت نمی‌پذیرد، این است که باعث می‌شود، طلبه اقوال مختلف در رابطه با مباحث مختلفی نحوی را بداند ولی از اجرایی کردن آنها ترس و واهمه داشته باشد.

مشکل فوق نه تنها در نحو که در صرف و بلاغت و منطق نیز وجود دارد و علی‌رغم آسیب شناسی‌های زیادی که صورت پذیرفته، کتب مزبور کما فی السابق تدریس می‌شود.

براین اساس لازم است کتب درسی حوزه مخصوصاً کتب مقدماتی با رویکردی صحیح به دانش پژوهان ارائه شود تا گام‌های اولیه تحصیل چنان محکم و استوار نهاده شود که نیاز وی را تا انتها درس و بحث تأمین نماید، نه چنان که وقتی به دوره سطح و خارج برسد، تازه به اهمیت ادبیات پی برده و به فکر تحصیل مجدد افتد.

از آنجا که تجربه چنین مشکلی را در خود و اغلب دانش پژوهان ادبیات عرب در مدت تحصیل و تدریس یافتیم، تصمیم به تألیف کتاب مزبور گرفتیم، امید است که توانسته باشیم به سهم خود قدمی در این مسیر برداشته باشیم.

ان شاء الله در آینده ای نه چندان دور کتاب «نحو مقدماتی مفهومی» را که با همکاری عده ای از طلاب فاضل و مستعد مدرسه علمیه حضرت سیدالشهداء (ع) تهیه شده، نیز ارائه خواهد شد که به همراه کتاب حاضر، نیاز اساسی دانش پژوه را در قدم های اولیه این رشته برآورده می کند. چنانچه توفیقی باشد در سایر رشته های ادبیات عرب نیز کارهایی صورت گرفته که به مرور زمان در دسترس علاقه مندان قرار خواهد گرفت.

ویژگی های کتاب پیش رو

۱) مطالب به زبان ساده و روان بیان شده به گونه ای که نوآموزان با پیش مطالعه ای آن به محتوای درس روز خود به صورت کامل آشنا گشته و زحمت تفهیم درس به طرز قابل توجهی از دوش استاد برداشته می شود.

۲) شیوه ی درس و نحوه ی ورود و خروج در هر بحث به گونه ایست که می تواند، الگویی عملی برای تدریس اساتید محترم باشد.

۳) با استفاده از روش تمثیل و مثال زدن های پیاپی و در قالب منطقی که در ابتدای هر درس وجود دارد، کلیات درس در ذهن مخاطب نقش می بندد.

۴) با استفاده از دسته بندی و جدول بندی های جالب و مشاهده یک سیر منطقی و ریاضی، مطالب در ذهن نقش بسته و نیاز به جزوه نویسی را برطرف می کند.

۵) سعی بر آن بوده، وجه تسمیه غالب عناوین نحوی بیان شود، که این ابتکار در بسیاری از کتب نحوی لحاظ نشده است.

۶) در انتهای غالب دروس بخشی به عنوان جهت مطالعه در نظر گرفته شده که استاد و متعلم با مطالعه ای اختیاری آن، نکات بیشتری در آن زمینه بدست آورد.

۷) در غالب موارد، شاهد مثال های قرآنی در موضوعات مختلف مورد بررسی قرار گرفته و در پاورقی ذکر شده که در این راستا، قریب به ۷۰۰ آیه مورد استناد واقع شده است.

۸) در انتهای کتاب خاتمه ای ذکر شده است که در آن به تحلیل و ترکیب کلمات پرکاربرد و متداول کتب عربی می پردازد.

۹) در جریان تدوین این کتاب، کتاب های «النحو الوافی، فوائد البهیة، حقائق النندیة، شرح جامی، موسوعة الصرف والنحو، مبادی العربیة، جامع الدروس العربیة»، مطالعه شده و چه بسا با مطالعه ای این کتاب از مراجعه به کتاب های فوق بی نیاز باشیم.

۱۰) در ابتدای هر بحث، قسمتی از متن اصلی هدایه قرار گرفته، تاراجوع و مطابقت با کتاب، راحت باشد.

- (۱۱) عبارات سخت و پیچیده‌ی متن در پاورقی، ترکیب نحوی شده است.
- (۱۲) در چینش مطالب کتاب سعی شده پیش‌نیازها و تعاریف و مبادی ورودی به هر بحث، قبل از ورود به درس در مقدمه یا پاورقی ذکر شود.
- (۱۳) از پیچیده‌کردن مطلب و ذکر مباحثی که باعث آشفتگی ذهنی مخاطب می‌شود، جلوگیری شده و مطالب حاشیه‌ای و دقیق‌تر در پاورقی و قسمت جهت مطالعه ذکر شده است، لذا مطالعه‌ی این کتاب در هر سطحی علمی مناسب است. فرد مبتدی می‌تواند فقط به متن اصلی کتاب مراجعه کند و فردی که مطالب بیشتری را جویاست به پاورقی و قسمت‌های جهت مطالعه مراجعه می‌کند.
- (۱۴) چه بسا مطلبی در نقاط مختلف کتاب تکرار شده و این نکته از بی‌توجهی و اهمال‌کاری نبوده، بلکه صرفاً جهت تذکار و تذکرو سهل‌الوصول بودن و جلوگیری از سردرگمی، صورت پذیرفته است.
- (۱۵) مثال‌های کتاب تحلیل شده و شاهد مثال هریک واکاوی شده است.

بی‌گمان، مجموعه‌ی پیش‌رو خالی از نقص نیست، از این رو، پیشاپیش سپاسگزاریم از عزیزانی که عیب‌های این اثر را از باب «أحب إخوانی من أهدی إلی عیوبی»، متذکر شوند.

سپاس

این کتاب در ابتدا به صورت جزوه‌ای، در طی سه سال در مدرسه‌ی علمیه‌ی حضرت سیدالشهداء (علیه‌السلام) مشهد تدریس شده و بعد از ویرایش‌های پایایی بدین صورت گردآوری شده است. در اینجا لازم می‌دانم از حمایت‌های بی‌دریغ تولیت محترم مدرسه علمیه حضرت سیدالشهداء (علیه‌السلام)، ابوی گرام، حجة الاسلام والمسلمین سید کاظم ایرانی (زید عزه)، که در به ثمر رسیدن این کتاب، تأثیر بسزایی داشته‌اند، تقدیر و تشکر کنم.

در انتها لازم است از تمام عزیزانی که در به ثمر رسیدن این مجموعه ما را یاری کردند سپاسگذاری کنم مخصوصاً آقایان: سید إحسان و سید محسن ایرانی.

در خاتمه با تمام وجود در مقابل ولی نعمت خویش، حضرت ولی عصر (روحی و ارواح العالمین له الفداء)، سر تعظیم فرود آورده این اثر ناچیز را به پای او می‌ریزم، به امید گوشه‌ی چشمی.

والسلام

۲۹ خرداد ۱۳۹۲

مصادف با ۱۵ شعبان ۱۴۳۳